



ISSN: 3060-4613



MAKTABGACHA  
VA MAKTAB  
TA'LIMI VAZIRLIGI



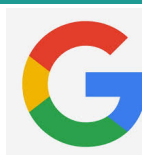
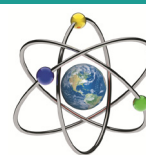
№11  
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

# M

# AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal



# MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI



Elektron nashr. 310 sahifa,  
4-noyabr, 2025-yil.

## **BOSH MUHARRIR:**

**Karimova E'zoza Gapirjanovna** – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

## **BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:**

**Ibragimova Gulsanam Ne'matovna** – Pedagogika fanlari doktori, professor

## **TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI**

**Ibragimov X.I.** – pedagogika fanlari doktori, akademik  
**Shoumarov G'.B.** – psixologiya fanlari doktori, akademik  
**Qirg'izboyev A.K.** – Tarix fanlari doktori, professor  
**Jamoldinova O.R.** – pedagogika fanlari doktori, professor  
**Sharipov Sh.S.** – pedagogika fanlari doktori, professor  
**Shermuhhammadov B.Sh.** – pedagogika fanlari doktori, professor  
**Ma'murov B.B.** – pedagogika fanlari doktori, professor  
**Madraximova F.R.** – pedagogika fanlari doktori, professor  
**Kalonov M.B.** – iqtisodiyot fanlari doktori, professor  
**Nabiyev D.X.** – iqtisodiyot fanlari doktori, professor  
**Qo'ldoshev Q. M.** – iqtisodiyot fanlari doktori, professor  
**Ikramxanova F.I.** – filologiya fanlari doktori, professor  
**Ismagilova F.S.** – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)  
**Stoyuxina N.Yu.** – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)  
**Magauova A.S.** – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)  
**Rejep O'zyurek** – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)  
**Wookyu Cha** – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)  
**Polonnikov A.A.** – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)  
**Mizayeva F. O.** – Pedagogika fanlari doktori, dotsent  
**Baybayeva M.X.** – pedagogika fanlari doktori, professor  
**Muxsiyeva A.T.** – pedagogika fanlari doktori, professor  
**Aliyev B.** – falsafa fanlari doktori, professor  
**G'afurov D. O.** – falsafa fanlari doktori (Phd)  
**Shomurodov R.T.** – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent  
**Mirzayeva F. O.** – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent  
**Jalilova S.X.** – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent  
**Bafayev M.M.** – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
**Usmonova D.I.** – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti  
**Saifnazarov I.** – falsafa fanlari doktori, professor  
**Nematov Sh.E.** – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)  
**Tillashayxova X.A.** – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent  
**Yuldasheva F.I.** – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
**Doniyorov S. M.** – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)  
**Yuldasheva D.B.** – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent  
**Tangriyev A. T.** – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori  
**Ashurov R. R.** – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
**Panjiyev M. A.** – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari  
**Xudayberganov N. A.** – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

**Muassis:** "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

**Hamkorlarimiz:** O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

#### EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

#### DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

#### EDITORIAL BOARD MEMBERS:

**Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician**

**Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician**

**Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor**

**Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor**

**Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor**

**Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor**

**Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor**

**Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)**

**Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)**

**Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)**

**Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)**

**Woosyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)**

**Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)**

**Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**

**Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor**

**Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)**

**Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor**

**Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor**

**Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor**

**Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor**

**Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service**

**Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor**

**Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)**

**Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor**

**Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor**

**Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)**

**Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor**

**Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics**

**Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor**

**Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region**

**Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun**

**Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences**

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”  
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti  
Administratsiyasi huzuridagi Axborot  
va ommaviy kommunikatsiyalar  
agentligi tomonidan **№C-5669363**  
reyestr raqami tartibi bo‘yicha  
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

# MUNDARIJA

|                                                                                                                                        |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Oilaning maktabgacha yoshdagi bolalar estetik tarbiyasidagi o'rni .....                                                                | 24  |
| <i>Abdullayeva Ma'sudaxon Abdubannayevna</i>                                                                                           |     |
| Bo'lajak informatika o'qituvchilarini pedagogik faoliyatga metodik tayyorlash texnologiyalari .....                                    | 27  |
| <i>Abdubannoyeva Muxlisaxon Iqboljon qizi, Abdullayev Alibek Qodiraliyevich</i>                                                        |     |
| Oliy ta'lim muassasalarida bulutli xizmatlardan foydalanish zaruriyati .....                                                           | 30  |
| <i>Abdullayev Alibek Qodiraliyevich, Turdaliyeva Muslimaxon Jahongir qizi</i>                                                          |     |
| Raqamli texnologiyalar yordamida fortepiano chalishni o'rgatish metodikasi .....                                                       | 34  |
| <i>Abduvaxobova Nilufar Abdumannon qizi</i>                                                                                            |     |
| Maktabda fizika fanini o'qitishda innovatsion yondashuv .....                                                                          | 38  |
| <i>Alinazarova Mahfuza</i>                                                                                                             |     |
| Tasavvufdagi "komil inson" konsepsiyasining hozirgi ta'lim tizimida<br>shaxsga yo'naltirilgan yondashuv sifatida talqini .....         | 43  |
| <i>Aqilxonov Saidolimxon Abdurashid o'g'li</i>                                                                                         |     |
| Tabiiy-ilmiy savodxonlikni shakllantirish omillari va pedagogik shart-sharoitlar .....                                                 | 48  |
| <i>Choriyeva Gulbaxor Shotemirovna</i>                                                                                                 |     |
| Robototexnika fanini o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanib mustaqil ta'limni tashkil etish .....                            | 53  |
| <i>Elmonov Sirojiddin Mamadiyarovich</i>                                                                                               |     |
| Xalqaro baholash dasturlarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining<br>o'qish savodxonligini baholash bo'yicha jahon tajribasi .....      | 58  |
| <i>Ergasheva S. T.</i>                                                                                                                 |     |
| Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar orqali o'quvchilarning kognitiv salohiyatini rivojlantirish .....                                  | 61  |
| <i>Eshmamatova Dilnoza Jovli qizi</i>                                                                                                  |     |
| Maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy salohiyatini oshirishda tarbiyachi mahorati .....                                               | 64  |
| <i>Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi</i>                                                                                               |     |
| Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishni takomillashtirish .....                       | 68  |
| <i>Hojikarimova Gulasal Tadjaliyevna</i>                                                                                               |     |
| Xorijiy talabalarga o'zbek tilini o'rgatishda elektron platformalar yaratish .....                                                     | 71  |
| <i>Jo'rayeva Matluba</i>                                                                                                               |     |
| Bo'lajak o'qituvchilar uchun raqamli ta'lim muhitini modellashtirish va uning samaradorlik omillari .....                              | 74  |
| <i>Komilova Z. X.</i>                                                                                                                  |     |
| O'qituvchi kasbiy faoliyatida muloqot madaniyati .....                                                                                 | 80  |
| <i>M. Yu. Mahkamova</i>                                                                                                                |     |
| Psixologiya fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va<br>talabalarda tahliliy fikrlashni shakllantirish masalalari ..... | 86  |
| <i>Madazizova Difuza Raxmatullayevna</i>                                                                                               |     |
| Integrating Listening and Speaking Skills in ESP (English for Specific Purposes) Classes .....                                         | 90  |
| <i>Madina Tilavova</i>                                                                                                                 |     |
| Bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida neyropedagogik yondashuvlar .....                                                             | 94  |
| <i>N. O. Saidova</i>                                                                                                                   |     |
| Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida radiologiya fanini o'qitishda<br>raqamli texnologiyalarning metodologik roli .....                 | 99  |
| <i>Nazarova Gulchexra Shuxratdjonovna</i>                                                                                              |     |
| Ijodkorlik tushunchasining mohiyati va uning ta'limdagi roli .....                                                                     | 103 |
| <i>Ochilova Dilbar Isroilovna</i>                                                                                                      |     |
| Alaliyani boshqa nutqiy nuqsonlar bilan farqli xarakteristikasi .....                                                                  | 108 |
| <i>Oripova Zilola</i>                                                                                                                  |     |
| Ingliz tilini o'qitishda suggestopediya metodini joriy etishning samaradorligi .....                                                   | 113 |
| <i>Pulatova Sitora Abdurazzoq qizi</i>                                                                                                 |     |
| Oliy ta'lim muassasalari menejerlarining kasbiy-boshqaruv kompetentligi tushunchasi va<br>uning tarkibiy qismlari .....                | 118 |
| <i>Qarshiboyev Sharof Egamnazarovich</i>                                                                                               |     |
| Koordinatsion qobiliyatlarni rivojlantirishning yosh badmintonchilar texnik-taktik tayyorgarligiga ta'siri .....                       | 122 |
| <i>Qurbanova Ilmira Alisher qizi</i>                                                                                                   |     |





|                                                                                                                                                        |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Blended Learning .....                                                                                                                                 | 125 |
| Quvandikova Xadicha                                                                                                                                    |     |
| Fizika darslarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish .....                                                                               | 129 |
| Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li                                                                                        |     |
| "Qurilish jarayonlari texnologiyasi" fanida loyihalash kompetentligining tarkibiy tuzilmasi va uni raqamli ta'limga moslashtirish .....                | 135 |
| Raxmonova Nazokat Umaraliyevna                                                                                                                         |     |
| Vitagen texnologiyalar asosida talabalar mediamentalitetini rivojlantirishda sun'iy intellekt (AI) dasturlaridan foydalanishning tahliliy modeli ..... | 140 |
| Rustamova Nodira Rustamovna                                                                                                                            |     |
| Talabalarda kooperativ ta'lim asosida motivatsiyani rivojlantirish usullari .....                                                                      | 145 |
| Sitora Toshmatova                                                                                                                                      |     |
| STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ kompetensiyani shakllantirishning zaruriyati .....                                   | 149 |
| Tashibekova Munajat Xoshimovna                                                                                                                         |     |
| Musiq ta'limining pedagogik asoslari va metodik tizimi .....                                                                                           | 153 |
| Toshpulatova Said Kuzibaevna                                                                                                                           |     |
| Texnologiya fanini o'qitishda eng samarali metodlardan foydalanish .....                                                                               | 158 |
| Turdiyeva Shahzoda Eshdavlat qizi                                                                                                                      |     |
| Enhancing University Students' Self-Directed Learning Through Edtech Tools .....                                                                       | 161 |
| Ulasheva Lobar                                                                                                                                         |     |
| Fanlararo loyiha ishlarini tashkil etish orqali o'quvchilarning dizayn fikrlash salohiyatini oshirish .....                                            | 164 |
| Valiyeva Nargiza Athamboyevna                                                                                                                          |     |
| Alohida ta'lim ehtiyojiga ega o'quvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari .....                                     | 169 |
| Xakimova Sarvinov Sharifjon qizi                                                                                                                       |     |
| Sun'iy intellekt asosida yaratilgan ta'lim platformalari: samaradorlik tahlili va pedagogik yondashuvlar .....                                         | 173 |
| Xanbabayev Xakimjon Ikramovich, Erkinov Jasurbek Hasanjon o'g'li                                                                                       |     |
| Tasavvufdagi "muhosaba" va "tafakkur" amallarining o'z-o'zini refleksiya metodlari sifatida qo'llanilishi .....                                        | 176 |
| Xoshimov Nuriddin Mamadaliyevich                                                                                                                       |     |
| Milliy sport va ommaviy o'yinlarning badiiy-estetik ahamiyati .....                                                                                    | 182 |
| Yaxyayeva Sojida Abdurahimovna                                                                                                                         |     |
| Ota-ona mehrining bola psixologiyasiga ta'siri .....                                                                                                   | 185 |
| Yulchiyeva Shohsanam Dilshod qizi                                                                                                                      |     |
| Nutq rivojlanishi orqada qolgan bolalarda qo'llaniladigan innovatsion usullari samaradorligi .....                                                     | 189 |
| Ahmedova Nargiza Muzaffarovna                                                                                                                          |     |
| Факторы, сдерживающие развитие науки в контексте требований к диссертационным работам .....                                                            | 193 |
| Зайналов Жахонгир Расулович, Нурмухамедов Аббос Мамадалиевич, Шадманов Камолиддин Кажакджанович, Самигова Нодира Хамидуллаевна                         |     |
| Структура и стратегии развития предметных компетенций .....                                                                                            | 197 |
| Наимова Мафтунабону Файзулложоновна                                                                                                                    |     |
| Психологическая консультация: современная практика, задачи и перспективы развития .....                                                                | 203 |
| Раупова Шохида Ахроровна                                                                                                                               |     |
| Подготовка будущих педагогов к инклюзивному обучению детей с ограниченными возможностями здоровья: задачи и перспективы .....                          | 207 |
| Сайфутдинова Насиба Нурматовна                                                                                                                         |     |
| Формирование иноязычной грамотности у курсантов военных вузов: социально-психологические факторы .....                                                 | 211 |
| Сулейманова Нилуфар Камиловна                                                                                                                          |     |
| O'qituvchi shaxsiy kompetensiyasining mohiyati va pedagogik faoliyatdagi o'rni .....                                                                   | 214 |
| Abdiraxmonova Guliston Muzaffar qizi                                                                                                                   |     |
| Bolalarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirish jarayonining milliy va umuminsoniy tamoyillari .....                                                    | 218 |
| Abdumutalipova Gulshodaxon Nurbek qizi                                                                                                                 |     |
| Fuqarolik jamiyatida huquqiy madaniyat va uni rivojlantirish jarayonlari .....                                                                         | 221 |
| Abdusalimova Shaxnoza Quduratullayevna                                                                                                                 |     |
| Ta'lim menejmenti tizimida o'qituvchining nutq madaniyatini rivojlantirish strategiyalari .....                                                        | 224 |
| Abduxalilova Iroda Nozimxonovna                                                                                                                        |     |

|                                                                                                                                                                                                                   |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy-pedagogik hamkorlikda tarbiyalashda<br>"Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"ning ustuvor vazifalari .....                                                                     | 229 |
| <b>Abirova Umida Nazarovna</b>                                                                                                                                                                                    |     |
| Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini inklyuziv ta'lim sharoitida differensiyalashtirilgan dars<br>mashg'ulotlarini tashkil etishga o'rgatish (kompetentligini shakllantirish/rivojlantirish) usullari..... | 232 |
| <b>Adhamova Diyora Sanjar qizi</b>                                                                                                                                                                                |     |
| Musobaqa faoliyati samaradorligini oshirishda sambochilarning energiya sarfi va<br>tiklanish mexanizmlari tahliliy .....                                                                                          | 239 |
| <b>Tangriyev Abdukarim Tovashevich</b>                                                                                                                                                                            |     |
| Aksiologik yondashuv asosida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining harakat faolligini<br>takomillashtirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati.....                                                          | 244 |
| <b>Hafizov Shahriyor Shavkatovich</b>                                                                                                                                                                             |     |
| Bo'lajak tarbiyachilarning transversal: tanqidiy va innovatsion fikrlash kompetensiyalari .....                                                                                                                   | 248 |
| <b>Jaloliddinova Maftunaxon Mahmudjon qizi</b>                                                                                                                                                                    |     |
| Axborotning gnoseologik mohiyati.....                                                                                                                                                                             | 256 |
| <b>Kamolova Munajatxon Jaloldinovna</b>                                                                                                                                                                           |     |
| Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish yo'llari .....                                                                                                                                                | 259 |
| <b>Mamatova Aziza Bo'riboyevna</b>                                                                                                                                                                                |     |
| Akademik litseylarda kimyo fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....                                                                                                     | 262 |
| <b>Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich</b>                                                                                                                                                                       |     |
| Pedagogik oliy ta'limda talabalarning kasbiy ijtimoiylashuvini<br>korporativ madaniyat asosida rivojlantirish metodikasi.....                                                                                     | 267 |
| <b>Maxkamova Dilafruz Aliyevna</b>                                                                                                                                                                                |     |
| Bo'lajak o'qituvchilar uchun xorijiy tillarni o'qitishda lingvomadaniy yondashuv .....                                                                                                                            | 271 |
| <b>Normamatova Kamola Gulmamat qizi</b>                                                                                                                                                                           |     |
| O'zbek tili izohli lug'atida iboralarning grammatik tavsifi (bosh komponentli iboralar misolida).....                                                                                                             | 274 |
| <b>S. Sh. Azamatova</b>                                                                                                                                                                                           |     |
| Oila instituti va gender tenglikni ta'minlashning ijtimoiy-huquqiy muammolari .....                                                                                                                               | 277 |
| <b>Salayeva Aziza Muhammadmurot qizi</b>                                                                                                                                                                          |     |
| Gender yondashuv asosida talaba-qizlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning namunaviy mezonlari.....                                                                                                          | 282 |
| <b>Xolova Mohigul Shavkatovna</b>                                                                                                                                                                                 |     |
| Pedagogika yo'nalishi talabalari huquqiy savodxonligini rivojlantirish metodlarini takomillashtirish.....                                                                                                         | 287 |
| <b>Xudoyberganov Atham</b>                                                                                                                                                                                        |     |
| Boshlang'ich sinf o'quvchilarida leksik komponentlikni TRIZ texnologiyasi yordamida rivojlantirish .....                                                                                                          | 291 |
| <b>Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Fayzullayeva Nazokat Uchqun qizi</b>                                                                                                                                           |     |
| Цифровизация и трансформация образования как социально-педагогическое явление .....                                                                                                                               | 295 |
| <b>Кадирова Наргиза Азаматовна</b>                                                                                                                                                                                |     |
| Методика формирования креативного мышления у студентов-филологов<br>на основе проблемно-ориентированных заданий (на материале английского языка) .....                                                            | 298 |
| <b>Мамырбаева Дина</b>                                                                                                                                                                                            |     |
| Структура и стратегии развития предметных компетенций .....                                                                                                                                                       | 304 |
| <b>Наимова Мафтунабону Файзулложоновна</b>                                                                                                                                                                        |     |



# ALOHIDA TA'LIM EHTIYOJIGA EGA O'QUVCHILARNING KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK ASOSLARI



Xakimova Sarvinoz Sharifjon qizi  
Namangan davlat Pedagogika instituti  
Psixologiya yo'nalishi magistri

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada alohida ta'lim ehtiyojiga ega bolalarni psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlash tizimining zaruriyati, mazmuni va amaliyotdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, inklyuziv ta'lim muhitida psixologik xizmatning asosiy yo'nalishlari, mutaxassislar faoliyati va zamonaviy yondashuvlar tahlil qilingan.

**Kalit so'zlar:** kasbiy tayyorgarlik, inklyuziv ta'lim texnologiyasi, ijtimoiy moslashuv, psixologik xizmat, psixodiagnostika.

**Abstract:** This article discusses the necessity, content, and practical significance of the psychological support system for children with special educational needs. It also analyzes the main areas of psychological service in an inclusive educational environment, the activities of specialists, and modern approaches.

**Key words:** vocational training, inclusive educational technologies, social adaptation, psychological service, psychodiagnosics.

**Аннотация:** В статье рассматриваются необходимость, содержание и практическое значение системы психологического сопровождения детей с особыми образовательными потребностями. Анализируются основные направления психологической службы в инклюзивной образовательной среде, деятельность специалистов и современные подходы.

**Ключевые слова:** профессиональная подготовка, инклюзивные образовательные технологии, социальная адаптация, психологическая служба, психодиагностика.

## KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimida inklyuziv yondashuv tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Xususan, alohida ta'lim ehtiyojiga ega bolalarni ijtimoiylashuvga jalb qilish, ularning rivojlanishini ta'minlash va teng imkoniyatlar asosida ta'lim olishlariga sharoit yaratish muhim vazifa sifatida ilgari surilmoqda. Bu esa psixologik qo'llab-quvvatlash tizimining har tomonlama rivojlangan va samarali faoliyat ko'rsatishini taqozo etadi. Zamonaviy jamiyatda yosh avlodning har tomonlama yetuk, ma'naviy barkamol shaxs bo'lib kamol topishi har bir davlat taraqqiyotining asosiy omili hisoblanadi. Shu bois, fuqarolik jamiyati tamoyillariga asoslangan holda har bir bola, shu jumladan imkoniyati cheklangan bolalarning ham hayotda munosib o'rin egallashi, bilim va mehnat orqali jamiyatda faol ishtirok etishini ta'minlash ustuvor vazifa etib belgilangan.

Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4860-sonli<sup>1</sup> qarori bu borada amalga oshirilishi mo'ljallangan sa'y-harakatlar uchun huquqiy asos bo'ldi va "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"<sup>2</sup>da ham nogironligi bo'lgan shaxslarning jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy hayotiga jalb qilinishi va faol ishtirokini ta'minlovchi inklyuziv ta'lim hamda ishga joylashtirish tizimini takomillashtirish, yoshlar uchun ochiq va sifatli ta'limni ta'minlash, ta'limning barcha bosqichlarida yoshlarning mukammal ta'lim olishini ta'minlash, hududlarda inklyuziv ta'lim rivojlanishi uchun shart-sharoit yaratish kabi ustuvor vazifalar belgilab berilgan.<sup>3</sup> Alohida ta'lim ehtiyojiga ega o'quvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda inklyuziv ta'limning didaktik imkoniyatlari ulkan ahamiyat kasb etadi.

1 <https://lex.uz/docs/-5044711>

2 <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>

3 <https://www.uzbekistan.org.ua/uz/yangiliklar/7337-o-zbekistonda-inklyuziv-ta-lim-joriy-O-zgarishlar-va-taraqqiyot-yO-nalishlari.html>

## TADQIQOT METODOLOGIYASI

Alohida ta'lim ehtiyojiga ega bolalarni psixologik qo'llab-quvvatlash tizimi – bu bolalarning individual psixofiziologik xususiyatlari, rivojlanishidagi o'ziga xos ehtiyojlari va imkoniyatlarini inobatga olgan holda ularning shaxsiy hamda ijtimoiy rivojlanishini ta'minlovchi kompleks pedagogik-psixologik chora-tadbirlar majmuasidir.

Inklyuziv (inklyuziya – inglizcha inclusion, “uyg'unlashish”) – hamkorlikdagi ta'lim, butun dunyo hamjamiyati tomonidan insonparvar va samarali ta'lim shakli sifatida tan olingan. Inklyuziv ta'lim – imkoniyati cheklangan va sog'lom bolalar o'rtasidagi to'siqlarni bartaraf etish, ta'limda maxsus yondashuvga muhtoj bolalarni barcha tengdoshlari bilan uyg'unlashgan holda ta'lim olishni ta'minlaydigan tizimdir. Ushbu tizimning asosiy maqsadi – bolalarning o'quv jarayoniga to'laqonli jalb qilinishini, ijtimoiy moslashuvini hamda imkoniyati cheklangan bolalarni ham sog'lom bolalar bilan teng huquqli qilib hayot kechirishini ta'minlash uchun barcha imkoniyat eshiklarini ochib berish va ularni mustaqil hayotga tayyorlashdan iboratdir.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, alohida ta'lim ehtiyojiga ega bolalarni qo'llab-quvvatlash faqat muammolarni bartaraf etish bilan cheklanmasligi kerak. Tizimning samaradorligi bolaning kuchli tomonlarini rivojlantirishga, mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirishga, emotsional barqarorlik va ijtimoiy faolligini oshirishga bog'liqdir.

Inklyuziv ta'lim texnologiyasi – bu doimiy yangilanib boruvchi ta'lim tizimida maxsus ehtiyojlarga ega bo'lgan bolalar uchun insonparvarlik asosida shakllantirilgan, individual yondashuvga ega, moslashtirilgan, maxsus metodlar va vositalarga tayanuvchi zamonaviy ta'lim jarayonidir. Imkoniyati cheklangan bolalar normal rivojlanishdagi bolalar kabi vazifa va topshiriqlarni tez va mukammal amalga oshira olmasalar-da, imkoniyatlari darajasida bajarishga bo'lgan motivlari kuchlidir.

Alohida ta'lim ehtiyojiga ega bolalarni psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlash quyidagi vazifalarni o'z ichiga oladi:

1. **Psixodiagnostika** – bolaning emotsional holati, intellektual salohiyati va ijtimoiy moslashuv darajasini baholash;
2. **Psixokorreksiya** – emotsional buzilishlar, o'ziga ishonchsizlik va muloqotdagi muammolarni kamaytirish bo'yicha mashg'ulotlar;
3. **Konsultatsiya** – ota-onalar, pedagoglar va boshqa mutaxassislar bilan doimiy maslahatlashuv;
4. **Ijtimoiy moslashtirish** – bolani jamiyatga integratsiyalash va o'z tengdoshlari bilan muloqotga kirisha olishini qo'llab-quvvatlash.

## MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Zamonaviy jamiyatda yosh avlodning har tomonlama yetuk, ma'naviy barkamol shaxs bo'lib kamol topishi har bir davlat taraqqiyotining asosiy omili hisoblanadi. Ayniqsa, alohida e'tibor va yordamga muhtoj bolalarning ijtimoiy moslashuvi, kundalik ehtiyojlarini mustaqil qondira olish, sog'lom muhitga qo'shila olish kabi ko'nikmalarni shakllantirishda bu yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi.

Tarixan uzoq vaqt davomida bunday yondashuv samarali deb hisoblangan, ya'ni bu toifadagi bolalarning ehtiyojlarini umumta'lim muassasalari qondira olmaydi degan fikr ustuvor bo'lgan. Maxsus ta'lim, ayniqsa sovet davrida, nogironligi bo'lgan bolalar uchun mo'ljallangan maxsus maktablar, internatlar yoki umumta'lim maktablarining alohida sinflari orqali tashkil etilgan. Biroq zamonaviy yondashuvlarga ko'ra, xususan L. S. Vigotskiy ta'kidlaganidek, “ta'lim tizimi shunday bo'lishi kerakki, u bolaning mavjud nuqsonlarini kompensatsiya qila olsin va uni jamiyatga integratsiyalash imkonini bersin.” Vigotskiy maxsus yordamga muhtoj bolalarning o'quv faoliyatini umumiy ta'lim muhiti bilan uyg'unlashtirish tarafdori bo'lib, individual yondashuv, ijtimoiylashuv va kognitiv faollikni ta'minlashga alohida e'tibor bergan.

Haqiqatan ham, inklyuziv ta'lim tizimi imkoniyati cheklangan bolalar va o'smirlarning oilalaridan ajralmagan holda yashash huquqini ta'minlash, jamiyatda ularga nisbatan do'stona va mehr-oqibatli munosabatni shakllantirish kabi ijtimoiy vazifalarni ham bajaradi. S. V. Alexina esa inklyuziyani “ijtimoiy munosabatlarni insonparvarlashtirish jarayoni”<sup>4</sup> deb ataydi. Unga ko'ra, inklyuziv yondashuv har bir shaxsning ta'lim olish huquqini tan olish, ijtimoiy tenglik va adolatni amalga oshirishga qaratilgan tushuncha bo'lib, ta'lim siyosatining zamonaviy strategik yo'nalishlaridan biridir. Haqiqatan ham, inklyuziv ta'limning mohiyati har bir shaxsning o'z qobiliyati, ehtiyoji va imkoniyatidan qat'i nazar, ta'lim olish huquqini tan olishdan iboratdir. Bu yondashuv ta'lim jarayonida farqlarni muammo sifatida emas, balki boylik va o'zaro o'rganish manbai sifatida ko'rishni taqozo etadi. Shu ma'noda, Alexina ta'rifi inklyuziyaning g'oyaviy ildizini – ya'ni insonparvarlik tamoyilini – aniq va to'laqonli aks ettiradi.

4 Mardonov.Ravshanning Oliy ta'lim tizimini insoniylashtirish va insonparvarlashtirish muammolari maqola. Tamaddun Nuri Jurnal, 2024 73-bet





Demak, inklyuziya bu faqat ta'lim tizimining bir yo'nalishi emas, balki butun jamiyat tafakkurida o'zgarish yasaydigan, har bir insonni qadrlashni o'rgatuvchi madaniy va axloqiy jarayondir. N. N. Malofeyeva fikricha, faqat shu bosqichlardan keyingina inklyuziv ta'lim g'oyalarini amaliyotga tatbiq etish boshlangan. Inklyuziv ta'limni joriy etish jarayonida to'siqlarsiz muhitni tashkil etishdagi qiyinchiliklar faqat panduslarning mavjudligi, maktabning bir qavatli dizayni, umumiy foydalanish joylarini qayta jihozlash, shtatlar jadvaliga mutaxassis-defektologlarni kiritish bilan cheklanmaydi. Eng asosiy muammo – keng tarqalgan stereotiplar va noto'g'ri tushunchalar, shu jumladan o'qituvchilar, o'quvchilar va ota-onalarning integratsiyaga tayyor emasligi yoki rad etishidan iborat ijtimoiy-psixologik to'siqlardir.

## TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot davomida inklyuziv ta'lim g'oyalarini amaliyotga joriy qilish, birinchi navbatda, maktab jamoasi tomonidan inklyuziya qadriyatlarini tan olish, har bir bolani uning "boshlang'ich" imkoniyatlaridan qat'i nazar, rivojlanish ehtiyojlarini amalga oshirish va individuallikni qo'llab-quvvatlash zarurligini tushunish bilan bog'liq ta'lim muassasasining inklyuziv madaniyatini yaratishni nazarda tutadi. Chet mamlakatlar tajribasini o'rganish jarayonida aniqlanishicha, taxminan 1970-yillardan boshlab nogironlarning ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish maqsadida normativ-huquqiy aktlar paketi ishlab chiqilgan va amaliyotga joriy etilmoqda. Bunday qonunlar hamda boshqa shu turdagi hujjatlarni hayotga tatbiq etish sog'lom bolalar bilan nogiron bolalarni huquq jihatidan teng ko'rishning kompleks chora-tadbirlari orqali ifodalanadi. Ushbu imtiyozlar tartibi sog'lom bolalar va nogiron bolalarning jamiyatda teng imkoniyatlarga ega bo'lishlariga xizmat qiladi.

Tajriba ikki asosiy bosqichda amalga oshirildi:

- **Dastlabki diagnostika (1-bosqich):** o'quvchilarning kasb tanlashga tayyorgarlik darajasi va inklyuziv ta'limga munosabatini aniqlash.
- **Tajriba-sinov ishlari (2-bosqich):** inklyuziv didaktika asosida maxsus darslar, treninglar va kasbga yo'naltiruvchi mashg'ulotlar olib borildi.

### Alohida ta'lim ehtiyojiga ega o'quvchilarni kasbga tayyorlash (tajriba avvalidagi natijalar – diagnostika):

| Guruhlar       | O'quvchilar soni | Yuqori | O'rtacha | Past |
|----------------|------------------|--------|----------|------|
| Tajriba guruhi | 27               | 7      | 11       | 9    |
| Nazorat guruhi | 35               | 5      | 18       | 12   |
| <b>Jami:</b>   | <b>62</b>        |        |          |      |

### Alohida ta'lim ehtiyojiga ega o'quvchilarni kasbga tayyorlash (tajriba so'ngida):

| Guruhlar       | O'quvchilar soni | Yuqori | O'rtacha | Past |
|----------------|------------------|--------|----------|------|
| Tajriba guruhi | 27               | 9      | 12       | 6    |
| Nazorat guruhi | 35               | 7      | 21       | 7    |

Tajriba guruhida yuqori tayyorgarlik darajasi 7 nafar o'quvchidan 9 nafarga oshgan, past tayyorgarlik ko'rsatkichi esa 9 nafardan 6 nafargacha kamaygan. Bu esa metodik yondashuvlar natijasida inklyuziv ta'lim samaradorligini oshganini ko'rsatadi.

## XULOSA

Inklyuziv ta'lim tizimi O'zbekiston ta'lim siyosatining ajralmas qismiga aylanib, imkoniyati cheklangan bolalar uchun yangi hayot eshiklarini ochmoqda. Inklyuziv ta'limni yanada rivojlantirish uchun ta'lim muassasalarida sharoitlarni yaxshilash, malakali kadrlar tayyorlash, ijtimoiy stereotiplarni bartaraf etish va ota-onalar bilan faol hamkorlik qilish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda. Bu esa kelajakda inson qadri va huquqlari ustuvor bo'lgan adolatli va farovon jamiyatni shakllantirishga zamin yaratadi. Inklyuziv ta'limda maqsadga erishish uchun faoliyat ishtirokchilarining barchasi teng harakat qilishi lozim, shundagina samaraga erishiladi. Ya'ni, oila va ota-ona farzandining ijtimoiy hayotga erta va samarali moslashishi uchun o'z tengqurlari bilan ta'lim olishi zarurligini anglashi hamda har tomonlama tayyor bo'lishi kerak. Inklyuziv ta'limda tarbiya usullarining qo'llanish samaradorligi va harakatlantiruvchi kuchlari, rivojlanishida muammosi bo'lgan bolalarning individual-tipologik xususiyatlari hamda tarbiyalanganlik darajasi bilan bola yashayotgan muayyan muhitning tabiati o'zaro bog'liq bo'lishi va hamkorlik faoliyati bir-birini to'ldirishi zarur.



Biz imkoniyati cheklangan o'quvchilar bilan diagnostik ishlar olib bordik. Ushbu natijalarimiz ko'rsatkichlarini quyidagi jadvalda aks ettirdik. Imkoniyati cheklangan bolalar maktabga qadam qo'ygan kunlaridan boshlab alohida qo'llab-quvvatlashga muhtoj bo'ladilar. Bunday qo'llab-quvvatlash ularning butun hayotlari davomida zarur hisoblanadi. Shuning uchun ham maktab ta'limining dastlabki bo'g'inlaridan boshlab, bunday o'quvchilarning ijtimoiy rivojlanishlari uchun qulay shart-sharoit yaratish talab etiladi. Imkoniyati cheklangan o'quvchilar bilan tashkil etiladigan ta'lim jarayoni inklyuziv ta'lim shakllarini aniqlash va uni umumiy ta'lim jarayoni bilan integratsiyalashni talab etmoqda. Bunday integratsiya ularning o'zlariga xos bo'lgan ta'limiy ehtiyojlariga mos kelishi lozim.

**Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:**

1. A'zamova, M. N. (2019). Psixologik-pedagogik yondashuvlar. Toshkent: TDPU. – 130 b.
2. Abidov, B. K. (2018). Inklyuziv ta'lim asoslari. Toshkent: Fan.
3. Berdiyeva, M. M. (2017). Kasbiy tayyorlovning pedagogik asoslari. Samarqand: SamDU.
4. Maxmudova, M. S. (2021). Korreksion ta'lim tamoyillari. Namangan: NamDU.
5. Богданова, Е. В. (2016). Основы инклюзивного образования: методические рекомендации к дисциплине. Луганск.
6. Мирошниченко, Е. А. (2028). Основы инклюзивного образования. Москва.
7. Ахметова, Д. З., Нигматов, З. Г., Челнокова, Т. А., Юсупова, Г. В. и др. (2013). Педагогика и психология инклюзивного образования. Казань.
8. Qayumov, B. Z. (2025). O'smirlarda kreativlik namoyon bo'lishining hududiy tafovutlari. Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali, 3(6).
9. Baxtiyor, Q. (2023). O'smir shaxsida kreativlikni shakllantirishda ta'lim tizimining o'rni. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences, 178–183.
10. Qodirova, F. U. & Pulatova, D. A. (2022). Inklyuziv ta'lim: nazariya va metodika. Chirchiq.

- 
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari



# AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

**Mas'ul muharrir:** Ramzidin Ashurov

**Ingliz tili muharriri:** Murod Xoliyorov

**Musahhih:** Alibek Zokirov

**Sahifalovchi va dizayner:** Iskandar Islomov

---

**2025. №11**

---

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.  
**Litsenziya raqami: № 136361.**

**Manzilimiz:** Toshkent shahar, Yunusobod tumani  
19-mavze, 17-uy.